

ቆርበት ብርሐሱ

ዘይሕለፍ አገዳሲ ጉዳይ!

ገብረ ሥላሴ አርአያ - ለካቲት 2008

አሃዱ

አብ ዝሓለፉ ዓመታት ትግራይ ዝምልከት ብዙሕ ዛዕባታት አልዒልና ብዘይ ምንም ስኽፍታ ዘቲና ኢና። ገለ ጉዳያት፣ ብፍላይ አብ ሞንጎ ውድባት አባላት ኢህወደግ ዘሎ ርክብን ንሶም ዝመርሑዎን ክልላትን አመልኪቱ ምዝራብ ግና ዳርጋ ንብዙሕ ቐኑዕ ሰብ ዘሰክፍ ኮይኑ ፀኒሑ እዩ። ንምታይ'ሲ አብ ሞንጎ እዞም ዝተጠቐሱ ውድባትን ደገፍቶምን አሉታዊ ሳዕቤን ዝፈጥሩ ፍልልያት ከይህሉዉ እሞ አድላይ ናብ ዘይኮነ ፍሕፍሕ ከይእቶ ክበሃል "ምእንቲ እታ ሞንጎ ትሕለፍ እታ አንጭዎ" ናተብሃል ብዙሕ ነገራት ብወዝቢ ይሕለፍ ፀኒሑ እዩ። ሎሚ ግና ተሰኪፍካ ዘይሕለፉ ጉዳያት ዓመት ዓመት የጋጥሙ ንርኢ አለና። ከምዚአም ዝበሉ አገደስቲ ጉዳያት አጋጢሞም'ውን ክንዛረቡ'ዶ ወይስ ብኻልኣት ተንበልቢሉ ዝገደደ አሉታዊ ውፅኢት ከየስዕብ ምእንታን ሱቕ ክንበል? እናበልና ልቢ እንተዕበና፤ ጊዜ ይሓልፍ እሞ ካለእ ሓዲሽ ጉዳይ ናተውሰኹ ክኸይድ ነስተብህል። ርኢኻ ከምዘይራኣኻ ምሕላፍ ድማ ትዕግስትን ምስትውዓልን'ኳ እንተኹነ ነቶም ብአንጻሩ ዘለዉ ገለ አማራጺ ጥፍኣት ሃሰው ዝብሉ ሓይልታት ዕድል'ውን ስለዝኸፍት፤ እቲ ጉዳይ ምልላሎ ዝምረጽ እዩ ናብ ዝብል መደምደምታ በጺሕና ንርኩብ። እቲ ዝተፈጠረ ነገር'ውን ህዝብን መንግስቲን ስለዝፈለጡ ተዛራብካ ናብ ዘተን ፍታሕን ምምዕዳው ይበልፅ ብምባል ሎሚ ክንልዕሎ ተገዲድና አለና።

እዚ ፅሑፍ አብ ሰሜን ጎንደር (መዋሰኒ ምዕራብ ትግራይ) ብተደጋጋሚ ዝጋጥሙ ዘለዉ ኩነታት ይምልከት። አብዚ ፅሑፍ ዘሎ መረዳእታ ገሊኡ አፍቲ ከባቢ ካብ ዝነብሩ ውልቀ ሰባት ብምሕታት ብሩሕቕ ዝተኣከበ፤ ገሊኡ ካብ መንግስታዊ ሰነዳት፣ ገሊኡ ድማ ካብ መራከቢ ሓፋሽ እንትኸውን ገለ ነቲ ኩነታት ኣቲሒቱ ወይ ድማ ኣጋኒኑ ዝገልጽ ክህሉ ይኸእል እዩ። ግና መንግስቲ ግልጽነት አብዘይለሉ ኩነታት ነገራት ንኢሶም ወይ ድማ ተጋኒኖም እንተተገለጹም ክገርመና ኣይግብአን። እቲ ተፈጻሙ ዝበሃል ዘሎ ኩነታት አብ መሬት ዘሎ ሓቂ ምኃኑ ምርዳእ ዘድሊ ኮይኑ፤ ምእንታን በቶም አንጻር ትግራይ ጠጠው ዝበሉ ሓይሊታት ብዙሕ ክወዳዎ ዝፀንሐን/ዘሎን ናይ መሬት ተወረርና መገፋዕታ እንታይ ከምዝመስል ክንርኢ፤ ነዚ ኣርእስቲ ዝምልከቱ ታሪኻዊ ሰነዳትን ወግዳዊ መረዳእታትን አብ ረብሓ ዊዒሎም አለዉ።

ዕላማታት እዚ ፅሑፍ እዚ ስለስተ እዮም። 1) አብ ደባት ክልል አምሓራ ብፍላይ ድማ ደባት ሰሜን ጎንደር ዝርከብ ህዝቢ ትግራይ ሕገ መንግስቲ ብምጥሓስ አብ ልዕሊኡ ዝወርድ ዘሎ ግፍዒን ምፍንቓልን ጠመተን ፍታሕን ክግበረሉ ንምፅዋዕ። 2) ብዛዕባ ሕሉፍን ህሉውን ኩነታት ደባት ትግራይን ህዝባን ንምድህሳስን። 3) አፍቲ ከባቢ ዘሎ ኩነታት አገዳሲነቱ እናዓበየ ይመፅእ ከምዘሎ ንምትሕሰብ እዩ። እዚ ፅሑፍ እዚ ብዘይካ ኣለሻ ዘላቂ ፍትሒ ዝኹነ ዓይነት ፖለቲካ ኣጀንዳ ከምዘይብሉ ክንገልፅ ንደሊ።

አብ ቋራ ብዛዕባ ወልቃይት

ፅንፈኛታት ሓይሊ ትምክሕትን ፀረ ህዝቢ ትግራይን ካብ ውድቀት ደርጊ ጀሚሩ መሬት ወልቃይት (ብሓፈሽኡ ምዕራብ ትግራይ) ብትግራይ ተወሲዱና ክብሉ ፀኒሑም። ሎሚ'ውን ቀጺሎም አለዉ። እዚ ክሲ እዚ አብ መድረኽ ፖለቲካ ፣ ብመራኸቢ ሓፋሽ፣ ብመርበብ ሓበሬታ፣ ብድራማን ደርፊታትን ገይሮም ደጋጊሞም ክገልጹ ሰሚዕና ንስምዕውን አለና። ሎሚታት ድማ፤ እዚ ቕድም ክብል ዝገበር ዝነበረ ናይ ፀግዓ ፀግዒ ፀለመን ጎስጓስን ኣካይድኡ ቐይሩ፤ ስለይ እናበለ ናይ ማእኸል ሰደቓ መጻኡ አሎ። አብ ቐረባ እዋን ወልቃይት አመልኪቱ ሓደ ዝተዘርግሐ ናይ 15 ደቓቕይ ንውሓት ዘለዎ ቪዲዮ ርኢና ነይርና። እዚ ቪዲዮ ክልተ ደቓይቕ ምስከደ ቐጺሉ ዘሎ 13 ደቓይቕ ክልተ ሰባት መደረ ዘስምዑሉ ናይ ኢትዮጵያን ብኣዴንን ባንዴራ ዝተዘርገሐሉ መድረኽ ኮይኑ ይርኣ። እዚ አብ ቐረባ እዋን (2008 ዓ.ም.) አብ ቋራ፣ሸንፋ ዝተገበረ ህዝባዊ ኣኼባ ከምዝኸነ ድማ አፍቲ ቪዲዮ ዝዛረብ ኣታላይ ዛሬ ዝተብሃለ ሰብ የረጋግፅ።

እቲ ቪዲዮ ምስረኣና ናብቶም ከባቢታት ብምድዋል ናይቶም ሰባት መንነትን ኣብ መሬት ዘሎ ኩነታትን ሓበሬታ ክንረከብ ፈቲና እንሆ ክምቲ ዝስዕብ ኣሕጺርና ኣቕራብናዮ ኣለና።

ከምዝረኹብናዮ ሓበሬታ እንተኾይኑ፤ ኣብቲ ቪዲዮ መጀመርታ ዝዛረቡ ሰባት ተወለድቲ ወልቃይት ኮይኖም ሓደ እዋን ኣብ ከባቢ ወልቃይት ሓመራ ዝነበሩ ዝነበሩን፤ ሕዚ ግን ኣብ ጎንደር ከባቢ ዝንቀሳቕሱን ምኡኖም የረጋግፅ። ነዞም ሰባት ዝድግፉን ዘተሓባብሩን ሹመኛታት ሰሜን ጎንደርን ኣብ ወፃኢ ዝነበሩ ደቂ እቲ ከባቢ ከምዘለውውን ተነጊሩና። ኣብ ትካላት ጥረት(ትካል እግሪ ምትካል ኣምሓራ) ዝሰርሑ ገለ ውልቀ ሰባትውን ኣብቲ ምንቅስቓስ ኢዶም ከምዝሓወሱ ሰሚዕና። ምፅራይ ድሕረ ባይታ ናይቶም ሰባት ዘድለየሉ ምኽንያት እቲ ዝገብሩዎ ዘለዉ ምንቅስቓስ ዓቕምን ትርጉምን ንምርዳእ እንተሓገዝ ኢልና እምበር፤ ከም ውልቀ ሰባት ባዕሎምውን ግልፂ ዝኾነ ቪዲዮ ብምዝርጋሕ መንነቶምን ትሕዝቶ ምንቅስቓሶምን ኣይሓብኡን። እንተኾነ ግና ካብቲ ናይቶም ወልቀሰባት ንላዕሊ ዘተሓሳሱበ እቲ ተግባር ዝፍጸሙዎ ዘሎ ኣገባብ ስለዝኾነ ኣብኡ ክነትኩር መሪጽና።

ትሕዝቶን ሓዲሽ ኣካይዳ መስፋሕፋሕትን

እዞም ክልተ ውልቀ ሰባት ንህዝቢ ቋራ ብምእካብ "ህዝቢ ወልቃይት ብሄሩ ኣምሓራ እናሃለወ መሬቱ ተጋሩ ስለዝደለዩዎ ጥራይ ንዝሓለፈ 25 ዓመታት ተገዲዱ ትግራዊይ ኮይኑ ይነበር ኣሎ" ይብሉ። ብናቶም ኣገላልፃ፤ "ንሕና ህዝቢ ወልቃይት ኣምሓሩ ኢና፤ ተጋሩ ኣይኮናን" ብምባል ህዝቢ ጎንደርን ብኣዴንን ኣብ ጎድኒ ህዝቢ ወልቃይት ንክስለፉ ይፅውዑ። እዚ ዝገብሩዎ ዘለዉ ናይ ምልዕዳል ስራሕቲ ኣብ ኩሎም ወረዳታት ጎንደር ተንቀሳቕሶም ንህዝቢ ከምዝረድኡውን ገሊጾም። ንሱ ጥራይውን ኣይኮነን። እስካብ ሕዚ ንኣብያተ ፅሕፈታት ብኣዴን፤ ኢህወደግን ቤት ምኽሪ ፌዴሬሽንን ጉዳዮም ከምዝቐረቡውን ግልፂ ገይሮም።

እዚ ምንቅስቓስ ህዝብን መንግስቲን ፈሊጡዎስ ኣብ ምዕራብ ትግራይ ብፍላይ ኣብ ከተማ ሓመራ ህዝባዊ ኣኼባ ከምተኻየደ ብድምጺ ወያነንውን ተይተረፈ ተፀብጺቡ እዩ። እቶም ናይ መንነት ሕቶን መሬትን ዝሓቱ ዘለዉ ሓይሊታት ንህዝቢ ወልቃይት ፀገዴ ንምጥባር ብዝተፈላለየ መገዲ ጎስጓስ ከምዝካይዱን ነቲ ህዝቢ ናብ ኣምሓራ ክልል ተኸሊልካ ኢኻ፤ መሰረተ ልምዓት ንኸስርሐልካ ምስ ኣምሓራ ክልል ተረዳዲእና ኢና፤ ኣብዚ ጉዳይ ንነጥፍ ዘለና ሕጋዊ ስልጠኻና ኢና፤ ሕጋዊያን ተዘይንኸውን ምእሰሩና ነይሮም ወዘተ ናበሉ ነቲ ህዝቢ የበራብሩ ከምዘለዉ ተሓቢሩ። እዚ ንምግባር መዓልታዊ 250 ብር ናተኸፈሎም ዝንቀሳቕሱ ምዃኖምውን ኣፍቲ ኣኼባ ተገሊጹ እዩ።

ህዝቢ ወልቃይት ፀገዴውን መንነት ናይቶም ዑሱባት ህዝቢ ፈሊጡስ ኣብቲ ጉዳይ ብዝተፈላለየ መንገዲ መርገጺኡ ግልፂ ገይሩ ኣሎ። ንሕና ነገደ ኣግኣዚያን ብሄረ ተግራይ ምዃና ታሪኽና ኣፃፊናና ንፈልጥ ህዝቢ ኢና። ህዝቢ ወልቃይት ፀገዴ ትግራዊይነቱ ንዕዳጋ ዘይቐርብ ፤ ብስሩውን ብቑንግር ዕሱባት ዝድለል ወይም ዝሸየጥ ህዝቢ ኣይኮነን። ትግሊ ትግራዊይ፤ ሎሚ ትግራዊይ ፅባሕ ትግራዊይ እዩ። ሕቶ መንነቱ ብመሪር ቐልሱን መስቀእቱን ከምዝረጋገፀ ግልፂ ብምግባር መንግስትን ውድብን እስካብ ሕዚ ዘርኣዩዎ ትዕግስቲ ብምንኣድ፤ ካብዚ ንላዕሊ ንቐፃሊ ምትኹቷኽ ዝፀውር እንግዳዕ ስለዘይህሉ ስለዘየለ ግን ዝገደደ ሽግር ከይተመዘዘ፤ ብእዋኑ ኣድላይ ዝኾነ ስጉምቲታት ክውሰድ ከምዘለዎ መተሓሳስቢ ከምተውሃብ ብድምጺ ወያነን EBCን ዝቐረበ ፀብባብ ሰሚዕና።

ብርግዕ ኣብዚ ትሕዝቶ ናይ መንነት ኣጀንዳ ኣገዳስንቱን ክውነንቱን ብዙሕ ዘተሓሳስብ ጉዳይ ኣይኮነን። ህዝቢ ወልቃይት፤ ፀገዴ፤ ቃፍታን ሓመራን መርገጺኡ ግልጺ ስለዝገበረ፤ እዞም ዑሱባት ክሳኹሎም ማለት ዘበት እዩ። ዘተሓሳስብና ዘሎ ግና እዚ ዘይኮነስ ናይዞም ዑሱባት ምንቅስቓስ ብኸመይን ኣብ ከመይ ዓይነት ወድዳዊ ኩነታትን ይፍጸም ከምዘሎ ምርኣይ ኣዚያ ኣገዳሲን ግልጺ ክኸውን ዘለዎ ጉዳይ ስለዝኾነ እዩ።

ከምቲ ዝተገለጸ፤ እዚ ምንቅስቓስ ኣብ ወልቃይት ብዝተበታተነ፤ ኣብ ክልል ኣምሓራ ግን ህዝቢ እናኣከብካ ከምዚሳለጥ ግልጺ እዩ። ነቲ ኣብ ወልቃይትን ከባቢኡን ብዝተበታተነ መልክዕ ዝገበሩዎ ምንቅስቓስ መንግስታዊ ኣካላት ብፍላጥ ይኹን ብዘይፍላጥ ምንም ስለዘይብልዎም፤ እቲ ህዝቢ ባዕሉ "ንሕና እንፈርሓሉ ንሶም ዝደፍሩሉ እዋን መጺኡ" ኣሎ ክብል ገሊጹዎ እዩ። ብዝምልከቶም መግስታዊ ኣካላት ዝኾነ ዓይነት ስጉምቲ ስለዘይተወሰደ ድማ፤ ሓሙሽተ ወርሒ ሙሉኡ ኣብቲ ከባቢ ዝነበረ ናይ ልምዓት ስራሕቲ ኣብ ርእሲ ናይ ምትእጉጓል ኣዝማምያ ምርኣይ፤ ንቐፃሊ ሰላም ንምዝራግውን ዕድል ከፊቱሎም እዩ ክብል ህዝቢ ገሊጹ። ኣብ ኣምሓራ ክልል ግን ካብዚ ብዝተፈለየ መልክዕ ብዝተወደበን ስራዕ ህዝባዊ ኣኼባን ናተኻየድ እዩ እቲ ምንቅስቓስ ተሳሊጡ። እቲ ዘተሓሳስብ ድማ ንሱ እዩ።

ከንድዚ ዝኣክል ህዝባዊ ኣኼባ ኣብ ቋራ እንተተሳልጡ፤ እንተነኣሰ ናይቲ ከባቢ ኣመሓደርቲ ካብኡ ሓሊፉውን ክልል ኣምሓራ ዘማሓድር ዘሎ ብኣዲን ኣፍልጦ ኣይሃቦን ኢልካ ምሕሳብ፤ ኣሸበሽብ ፖለቲካዊ ግርህነት ጥራይ እዩ ክኸውን። እሞ እዚ እንታይ ማለት ይኸውን? ብኣዲን ኣይሰማዕናን ዝብል ዒባራ ምክንያት ከየቐርቡ'ውን እቲ ኣኼባ ምስተኸየደ እዞም ክልተ ውልቀ ሰባት ባዕሎም ቪዲዮ ብምውዳድ ብመርብብ ሓበሬታ ናብ ህዝቢ ከምዝዘርግሑዎ ይፍለጥ። ቡቶም መንበደበድቲ ሓዊ ዝኾኑ ድምዒ ራዲዮ ኣመሪካ'ውን (መደብ ኣምሓርኛ) ከምቲ ልሙድ ኣዋዳዊዎምሎም። እሞ ሸዑኹ ብኣዲን ኣብ ቋራ ንዘሎ ምምሕዳር እንታይ ባሉዎ? እቲ ኣኼባ ብዘይ ኣፍልጦ ብኣዲን ከምዘይተሳለጠ እቲ ከይዲ ባዕሉ ግልጺ ገይሩዎ ኣሎ። እሞ ብኣዲን ነዚ መልሶም እንታይ ምኾነ?

እቶም ሰባት ሕቶ ምልዓልን ሰላማዊ ሰልፊ ምግባርን መሰሎም እዩ። እንተኾነ ግና ዘልዓሉዎ ሕቶ ተጎሳሕን እንተገደደውን ናይ ማእኸላይ መንግስቲ ጣልቃ ኣኢታውነት ዝሓትትን እንዳሃለወ፤ ናይ ሓደ ክልል ውሽጣዊ ጉዳይ ንምንታይ ኣብ ካልእ ክልል ንምትእንጋድ ተደሊዩ? እዞም ክልተ ውልቀ ሰባት ዝገበሩዎ ናይ ኣድሕኑናን "ውፈር ተበገስን" ግደቲት ብቐጥታ ንብኣዲንን ህዝቢ ጎንደርን እዩ ነይሩ። እሞ ብኣዲን ከምዚ ዓይነት ባንዴርኦም ዝተዘርገሑሉ ኩናት ዝዕድም ህዝባዊ ምልዕዓልን ግደቲትን ምላሽም እንታይ ይኸውን? ከምዚ ዓይነት ኣዕናዊ ምንቅስቓስ ኣብ ዝግበረሉ'ኹ፤ ህወሓት ንዝምልከቶም ብዕለ ክሓትት ዶ ኣይምተገበኦን? ካብ ናብቶም ትርፍራፍ ዝሓለፉ ክልተ ስርዓታት ኢድካ ምውጥዎ፤ ነዚ ምንቅስቓስ ኣብ ክልሎም ዝፈቐዱ መራሕቲ ክልል ኣምሓራ ብግልጺ ዘይሕተት እንታይ እዩ ሕግብግብ ዘብል ?

ብኣዲን ከም ውድብን ከም ኣመሓደሪ ክልል ኣምሓራን ነዚ ኩነታት ዝምጥን ግልጺ ዝኾነ ምልሽ እንተዘይሂበምሉ፤ ጥርጣርና ቐፃልን እናሰፍሐ ዝኸይድን ከምዝኸውን ክርድኡ ይግባእ። እዚ ጉዳይ ካብ ናይ ውልቀ ሰባት ምንቅስቓስ ንላዕሊ ገይርና ክንሓሰብን ከምዚ ልዕል ኢልና ኣቐራብናዮም ዘለና ሕቶትታት ክነልዕልን ዘገደደና ብቐዕ ምክንያታት ኣለውና። እምበኣርክስ እቲ ኩነታት ከይንዛረበሉ ካብ ዝግባእ ንላዕሊ ኣሰኪፉና እምበር፤ ኣብቲ ከባቢ ካብዚ ዝገደደ ዘተሓሳስብ ነገር'ውን ክፍፀም ፀኒሑ እዩ። እሞ እቲ ጉዳይ ክንደየናይ ዘተሓሳስብ ከምዝኾነ ንምግማት ክጥዕመና፤ እስቲ ኣብ ቐረባ እዋናት ዘጋጠሙ ነገራት ክንርኢ ንፈትን፤

ኣገደስቲ ፍፃመታትን ርኢቶናን

፩ይ:- ካፍቲ ከባቢ ብቐጥታ ከምዝሰማዕናዮ ዓሚ ኣብ ኣብርሃ ጅራ ከተማ ዓብዲራፍዕን ከባቢኡን (ተጋሩ ብብዝሓት ዝነብሩሉ ክልል ኣምሓራ) ዝነብሩ ተጋሩ ብግፍዒ ንብረቶም ተመንጢሎም ካብቲ ከባቢ ተሰጉንም ተባሂሉ ብሰፊሑ ተነገሩ እዩ። ተምሃሮውን ካብ ቤት ትምህርቲ ተሰጉንም ሎሚ ኣብ ሑመራን ከባቢኡን መንግስቲ ክልል ትግራይ የምህርም ከምዘሎ ኣረጋጊፀና። እዚ ክፍፀም ንቲ ክልል ዝመርሖ ዘሎ ብኣዲን ነዚ ጉዳይ ኣመልኪቲ ዝበሎን ዝሃቦን ፍታሕ የለን። ክልልና'ውን ንቲ ጉዳይ ዓልዒሉ ምስ ዝምልከቶም ተዘራሪቡ ዶ ኣይተዘራረበን ዝፍለጥ ነገር የለን።

፪ይ:- ኣብዚ ቐረባ እዋን ኣብ መተማን ከባቢኡን ኣብ ሞንጎ ቐማንትን ብሄር ኣምሓራን ዝተወልዐ ግጭት ናይ ሰብን ሂወትን ኪሳራ ኣስዒቡ ኣብ ቐፀፀር ዊዒሉ ተባሂሉ። ኣቦ ወንበር ብኣዲን ደመቀ መኮነን፤ ኣዲሱ ለገሰ፤ ካህ ተክለብርሃን ገዱ ኣንዳርጋቸውን ሓዊሱ፤ ካልኣት መማሓደርቲ ክልል ኣምሓራ ኣፍቲ ቦታ ብምርካብ ዑደት ገይሮም፤ ምስ ህዝቢ ኣኼባታት'ውን ኣካይዶም፤ ጊዚያዊ ሰላም ብምፍጣር ነቲ ቐንዲ ሽግር ግን ኣብ ከይዲ ዝፍትሑሉ ፃዕርታት ከም ዝግበር ቃል ክኣትዉ ብEBC ተመሓላሊፉ።

እዚ ዝንኣድ ኮይኑ ኣብዚ ዝተፈጠረ ሓደገኛ ግጭት ኣብ ኣብ ሞንጎ ብሄራት ኣምሓራን ቐማንትን ደኣ ይኹን እምበር፤ ኣብ መተማን ከባቢኡን ዝነብሩ ልዕሊ 500 ዝኾኑ ተጋሩ ዘቐነዐ ቀጥታዊ መጥቓዕቲ'ውን ከም ተፈፀመ ብናይ ወፃኢ መራኸቢ ሓፋሽ ተነገሩ እዩ። እዞም ንፁሃት ዜጋታት ንብረቶም ተቐጺሉ፤ ተዘራጭን ተፈናቂሎምን ናብ 400 ዝኾኑ ግዳያት እቲ መጥቓዕቲ ብፌደራል ፖሊስ ኣብ ዝሕሎ ካምፕ ተዓቕቦም ዘይጭበጥ ፍታሕ ይፀበዩ ከምዝነበሩን እቶም ዝተረፉ ድማ ሃለቦቶም ከምዘይፍለጥ ብኣንደበት እቶም ግዳያት ኣብ VOA ክፍሊ ትግርኛ ሰሚዕናዮ።

እዚ ናይ ብሄር ኣምሓራን ቐማንትን ተባሂሉ ኣፍልጦ ዝተውሃቦ ግጭት ምስተሰምዐ፤ ማእኸላይ መንግስቲ ናብ ሰሜን ጎንደር ሓደ ጉጅለ ከምዝለኣኹ ዳሕራይ ገሊጹ። ይኹን'ምበር ኣብቲ ብሰበ ስልጣናት ብኣዲን ዝተሳለጠ ህዝባዊ ኣኼባታት እቲ ኣብ ልዕሊ ተጋሩ ዝበጽሐ ግፍዒ ከም ጉዳይ ፈጸሙ ኣይተልዓለን። ብመራኸቢ ሓፋሽ'ውን ኣይተመሓላሊፉን። ንሚኒስተር ካህ ተ/ብርሃን ሓዊሱ እስካብ ሕዚ ዝተሓተቱ ሰበ ስልጣናት'ውን እቲ ግጭት ኣብ

ቅማንትን ብሄር አምሐራን ጥራይ ከም ዝኾነ ገይሮም ብጥንቃቄ ዘሊሎም እዮም። እዚ ኣብ ተጋሩ ዝብጸሐን ዝበጸሐ ዘሎን ግፍዒን ጥሕሰት ሕጊን ንምንታይ ድፈን ድፈን ከምዘተመርፀ ኣይርድኣናን ጥራይ ዘይኮነስ ኣብ ብኣዴን ዘለና ጥርጣረ ክውስኽ ገይሩና እዮ።

ሓደ ክስመረሉ ዝግባእ መትከል ኣሎ። ንሱውን ክልላዊ ምምሕዳር አምሐራ ኣብ ክልሎም ዝነበር ዝኾነ ኢትዮጵያዊ ዜጋ ማዕረ እቲ ወዲ ክልል፤ ፍትሕን ሰላምን ከሕልዉሉ፤ ሕገ መንግስታዊ ሓላፍነት ዘግድዶም መክኑ እዩ። ኮይኑ ግን ኣብ ዝተፈላለዩ እዋናት ነቶም ናይቲ ከባቢ ኣመሓደርቲ እንተሓበሩሎም ሰማዒ እዝኒ ከምዝሰኣኑ እቶም ግዳያት ብኣንደቡም ይገልፁ። እዚ እንታይ ክንብሎ? ንምዃኑ ተወለድቲ ብሄር አምሐራ ዝኾኑ ኣብ ቤንሻንጉልን ኣብ ደቡብ ኢትዮጵያን በገለ ሰበ ስልጣን እቶም ከባቢታት ኮነ ተባሂሉ ግፍዒዕን ምፍንቓልን በጺሑዎም ተባሂሉ ብቤት ምኽሪ ወከልቲ (ፓርላማ) ኣጀንዳ ኮይኑ ተደጋጋሚ ተዘርቡሎምስ እቶም በደል ዘብፀሑውን ማኣሰርቲ ተይተረፈ ከምዘተፈረደም ዝረኣናሉ ፍፃመ ነዊሕ ጊዜ ኣይኮነን።

እዚኹም ኣብ ፓርላማ ከም ጉዳይ ተራእዩ ክዝረበሉ ክንደይ በዝሒ ዘለዎ ትግራይ እዩ ክፈናቅል ዘለዎ? ንሕድሕድ ሚኢቲ ሸሕ ትግራይ ወኪልና ኣብ ፓርላማ ዘቐመጥናዮም ወከልቲኹ እዙይ ዘይተዛረቡ ታይ ክገብሩ ተቐማጦም? ዘተሓትት እዩ። እቲ ሓቂ ኣብቶም ጎንዲ ዝተሓወሰም ደኣ ንዛረብ ኣለና እምበር "ውፃእ ኣይትብሎ ከምዘወጽእ ግበሮ" ብዝብል ኣካይዳ ኣብዘም ዝሓለፉ ዓሰርተ ዓመታት ብኣሸሓት ዝቐፀሩ ተጋሩ እንድዮም ሓደ ብሓደ ካብቲ መዋእሎም ዝነበሩሉ ከባቢታት ለቂቕም ክወጽኡ ዝተገደዱ። እተን ልዕል ኢሊን ዝተጠቐሰ ቦታታት ዝተሸለልኦ ናብ አምሐራ ክልል ድኣ ይኹን እምበር ብዝሒ ነበርተን ተወለድቲ ብሄር ትግራይ እዮም። እዚ ኩነታት ዘይፈተዎም ኣመሓደርቲ ዴሞክራሲያዊ ትሕዝቶ ናይተን ከባቢታት ንምቕያር ብምሕሳብ ኣብ ልዕሊ ተጋርሩ ዝተፈላለዩ ፅዕንቶታት እናፈጠሩ ከምዘፀንሑን ብዙይ ምኽንያትውን ብዙሓት ተጋሩ ካብተን ቦታታት ብሰላሕታ ክፈናቅሉ ከምተገበረ ይግለጽ ፀኒሑ እዩ።

፫ይ:- ኣብ ፀገዴን ወልቃይትን ዘለዉ መዋሰንቲ ጣቢያታትውን ብትግራይ ገፅ ዘለዉ ሓረስትቶት ዱኸዒ (መዳበሪያ)-ብገንዘብ እንትወስዱ፤ ብፀገዴ (ክልል አምሐራ)ዘለዉ ግና ብነፃ ይዕደሉ ከምዘለዉ ይንገር። ነዚ ንምርኣይውን ሓደ በዓል መዚ ክልል ትግራይ ናብቲ ከባቢ ከይዱ ከምዝነበረ ክነፃሪዮ ዘይከኣልና ሓበሬታ ረኺብና። እሞ ንወልቃይት ዝሓቱ ወይ ድማ ክሸጡ ዝዋገዩ መስፋሕፋሕቲ ስለዘለዉስ ኣብ ጎረባብቲ ጣቢያታት ናይ ነፃ ዱኸዒ ብምዕዳልን (እንተተዳዲሉስ) ብኣንፃራዊ ዝሓሸ ሰናይ ምምሕዳር ብምትካልን ነቲ ብትግራይ ዘሎ ህዝቢ ልቡ ንምሸፋት ዝግበር ዘሎ ፃዕሪ እዩ ክብሉ እዚ ሓበሬታ ዘቐበሉና ግዳሳት ወገናት ይገልጹ። እዚ ፍልይ ዝበለ ምንቅስቓስ ኣብ ከባቢ ቆቦ ወሰናት ትግራይውን ከምዘፍፀም ይንገር። እዚ ምስቲ ልዕል ኢሊ ዝተገለጸ ብቶም ዕሱባት ዝንዛሕ ባዶ ተስፋን (ዝበለጸ ልምዳት ክነምፀኣልካ ምስ ክልል አምሐራ ተዘራሪብና ወዲእና ኢና ወዘተ) ምስቲ ኣብ መዋሰንቲ ዘለዉ መማሓደርቲ ክልል አምሐራ ይሕግዙዎም ኣለዉ ዝብል ወረ ኣብ ንግምግምን እቲ ብኸልቲኡ ጫፋት ትግራይ ዝግበር ዘሎ ዝተበሃለ ህዝቢ ናይ ምድላል ተግባር ሓቂ እዩ ኢልና እንተኣመና ዝገርም ኣይኮነን።

ኣብዚ ጉዳይ ክንብሎ ንደሊ እንተለዩ፤ ብሰንኪ ኣብ ትግራይ ዘሎ ስእነት ሰናይ ምምሕዳር ኣብ ወሰናወሰን ዘሎ ህዝብና ኣብ ማዕዶ ብዘሎ (እንተለኡ?) ብተዛማዒ ዝሓሸ ምሕደራን ኢኮኖሚያዊ ረብሓን እንተተፀለወ ኣይፍረድን። ብስእነት ሰናይ ምምሕዳርን ፍትሕን መሪሪዎም ናብ ካሊኦ ክልል ዘይኮነስ ሃገር ዝቐየሩ ህዝብታትውን ከምዘለዉ ይፍለጥ እዩ እሞ ምእንቲ ጎረቤት ክልል ኢልካ ዘይኮነስ ምእንቲ ግቡእ ረብሓ ህዝብን ሃገርን ክበሃል ሰናይ ምሕደራን ልምዳትን ንፅባሕ ዘይበሃል ጉዳይ ምዃኑ ክስመረሉ ኣለዎ። እዚ ከም ዘሎ ኮይኑ እቲ ብጎረቤት ክልል ይግበር ዝበሃል ዘሎ ተግባር ዕላምኡ ነቲ ዘመሓድሩዎ ህዝቢ ተረባሒ ንምግባር እስካብ ዝኾነ ሽግር ዘለዎ ኣይኮነን። ናይ ጎረቤት ህዝቢ ንምድላል ተሓሲቡ ዝግበር ዘሎ ተኸይኑ ግና ዘይሕጋዊን ካብ መሓዛ ውድብ ዘይትፀበዩ ዘይቕኑዕ ተግባርን ምዃኑ ክንገልጽ ንፎቱ።

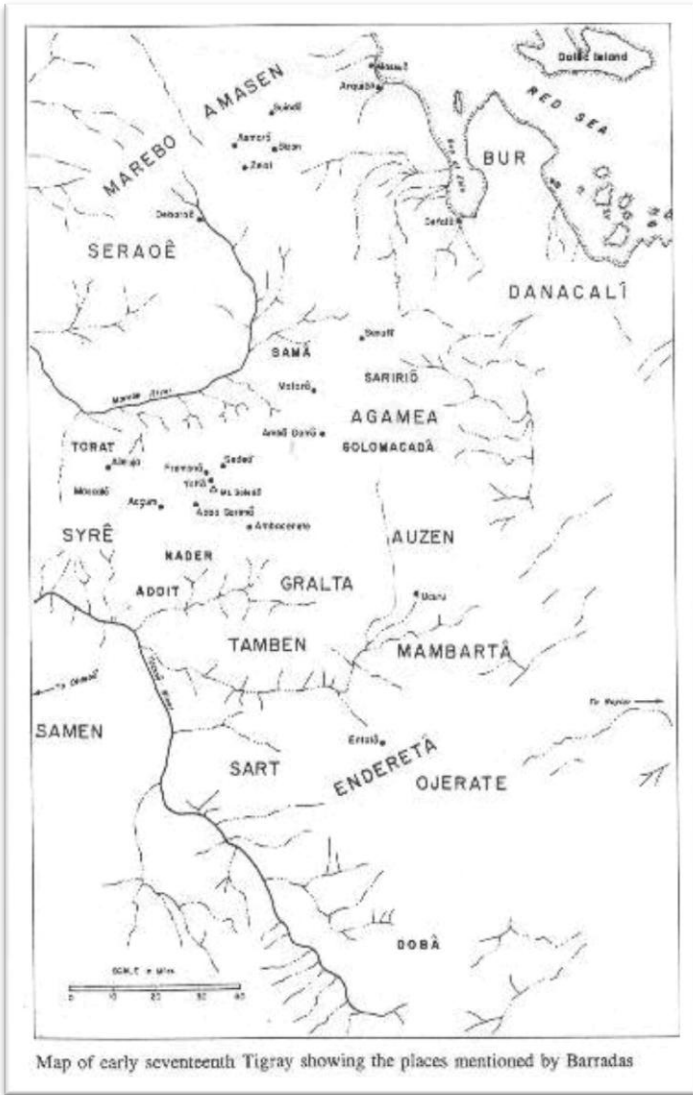
፬ይ:- ኣብ መበል 35 ዓመት በዓል ምስረታ ብኣዴን ዘርኣዮዎ ዘይልመድ ናይ ጉሒላነት ባህሪ ህዝቢ ደብረ ታቦር ሓዊሱ ንብዙሕ ሰብ መዛረቢ ኮይኑ ዝቐነዩ ጉዳይ እዩ። ኣብቲ በዓል ወርሒ ሙሉእ ዝግበር ዝነበረ ቕጥፈት ብጌጋ ኣይነበረን። ብኣዴን ታሪኽ ዕጥቃዊ ቃልሶም ወርሒ ምሉእ እንትትርኹ ህወሓት ሸማውን ክፅውዕዎ ከምዘይደለዩ ኣብቲ ብቴሌብዥኖም ዘማሓለለፉዎ ዶክመንተሪ ግልጺ ገይሮም። ብኣዴን ኣብቲ ብህወሓት ተሓንጺዱን ተመራሕን ዝተኸየደ "ወፍሪ ሰላም ብቃልሲ" ድሕሪ ምስረታ ስሙር ግንባር ውሑድ ሰራዊቶም ንመጀመርታ ግዜ ምስ ህወሓት ዝሰለፍሉ ምዃኑ ናተፈለጠ፤ ቁሩብ ሕንኽ እንተይበሉ ካብ ኣላጀ እስካብ ሰሜን ወሎ ዝተገበሩ ከበድትን ወሰንቲን ውግኣት ከም ናቶም ገይሮም ተሪኹምልና። እሞ ይውሓድ ይብዛሕ ዝተረኸ ናይ በይኖም ናይ ጀግንነት ታሪኽ እናሃለዎም።

ከምቲ ብመራኸቢ ሓፋሽ ዝቐረበ እዚ ዝተዓዘበ ህዝቢ ደብረ ታቦርውን ንመራሕቲ ብኣዴን ኣብ ቅድሚ ጠ/ሚ ሃ/ማሪያም ደሳለኝ፣ ምክትሉ ደመቀ መኮነንን ጆ/ል ሳሞራን ዝመሰሎ ነቐፌታ ኣቐሪቡ ንህወሓትን ተጋደልቲን ድማ ጅግነንቶም ብዘረባን ፈኸራን ገይሩ ኣስሚዑ እዩ። "እኛ በጣም ቅር ብሎናል ለምን የህወሓቶች ስም ኣልጠራቹሁም የመሰርቱዎቹ፣ ያሳደጉዎቹሁ፣ የመሩዎቹሁ እዚ ተራራ የቀበርናቸው ስንት የህወሓት ጅግኖች እያሉ" ከብሉ ንብኣዴን ብግልጺ ነቐፎምዎም። ጆ/ል ሳሞራን'ውን ነቲ ኣብ ብኣዴን ዝቐረበ ነቐፌታ ንጎድኒ ብምግዳፍ ብናይ ለባማት ኣንደበት ብዛዕባ ጅግነት ህዝቢ ደብረ ታቦር ሓፂር ዘረባ ኣስሚዑ።

እሞ እቲ ብኣዴን ዘርእዩዎ ዘለዉ ዘይመትከላዊ ባህሪ ኣብ ግምት ብምእታው፣ እቶም ዝተጠቐሱ ኣብ ክልል ኣምሓራ ኣብ ልዕሊ ተጋሩ ዝበፀሑ ዘለዉ ግፍዒታት ኮነ ኢልካ ዝግበር ዘሎ እዩ እንተበልና ኣይፍረደናን። እንታይ ንምርካብ እዩ ግን? ዕብደት ተዘይኮይኑ ብኣዴን እዚ ዘየዋፅኦም ሕማቕ ተግባር ከምዝኾነ ክስሕቱዎ ኣይምተገበእን። እዚ እምን ከምዚ እምን ዝበሉ ሓደሽቲ ባህሪያት ክይኣኸሉ ሎሚ ድማ ምስ ትምክሕተኛታትን መስፋሕፋሕቲን ምውጋኖም ገሪሙና ኣሎ። ንምዃኑ እዞም መስፋሕፋሕቲ እንታይ ዝመስል ግዝኣት እዩ ብትግራይ ተወሲዶዎም ኣብዚኩሉ ኣውያትን ፀለመን ተዋፊሮም ዘለዉ? እዚ ብዙሕ ዘየማትእ ታሪኻዊ ጭብጢ ዝሓዘ መልሲ ኣለዎ።

ግዝኣተ መሬት ትግራይ ቐደምን ኣብዚ እዋንን?

ሕዚ ዘሎ ወለዶ ሳላ ብእንግድዑ ዘረጋገፍ ናፅነቱ ፤ መዓል ኣቦታቱ ፈቲሹ ካብ ምርካብ ዝቐሎ ነገር የለን። መዓል ኣቦታቱ ድማ ኣይጋገን። ብመሰረቱ ኢትዮጵያ ትብሃል ሃገር ንክትፍጠር ዝገበረ እምነ ሰረት ዝወደቐ፤ ኣብ ኣክሱም ብተጋሩ እዩ። እዚ ከም ንቡር ግዝኣቱ በቲ ከባቢ ጀሚሩ ናብ ኩሉ ኣንፈት እናሰፍሐ ዝኸይድ ዝነበረ ስርወ መንግስቲ እዩ ነይሩ። ትግራይ እናተብሃለ ዝጽዋእ ክፋል ኣኸሱማዊ ግዝኣት ድማ ብዙሕ ኸባብታት ናይ ሎሚ ጎንደር፣ ዓፋር፣ ኤርትራን ቐይሕ ባሕሪን ይሓውስ ከምዝነበረ መዛግብቲ ታሪኽ የረድኡ። ንኣብነት Manoel Barradas ዝተብሃለ ኣብ 1624 ዓ.ም ኣብ ትግራይ ይኑበር ዝነበረ ፖርቹጋላዊ ልኡኽ ኣብ Tractatus Tres Historico-Geographici (1634) ዝብል መጽሓፍ ኣብቲ ዘበን ዝነበረ ናይ ትግራይ ካርታ ከምቲ ዝሰዕብ ኣቐሚጡዎ ኣሎ።

ፍልፍል፣ The Institute of Development and Education for Africa (IDEA),

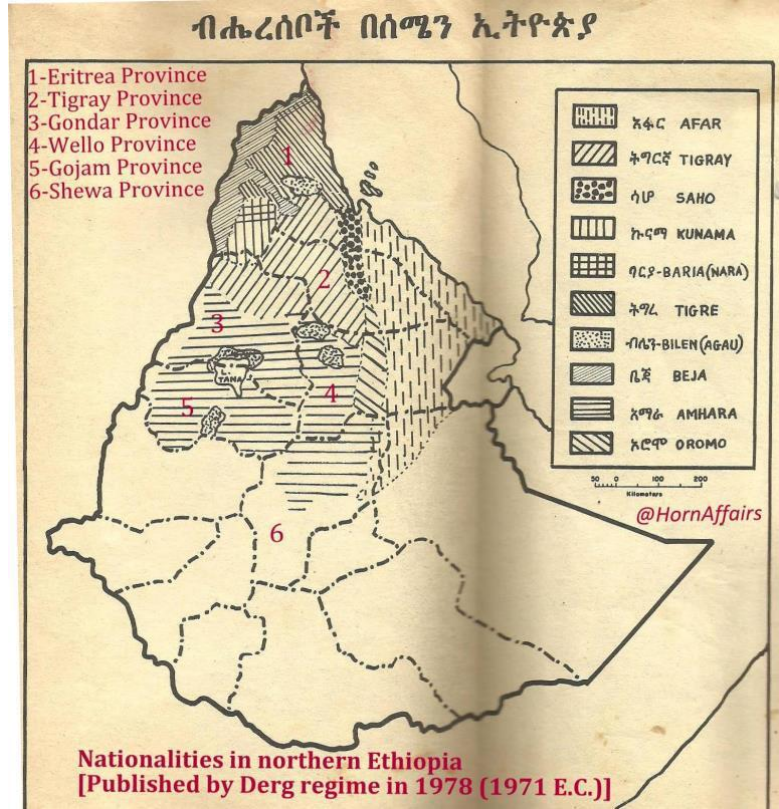
ትግራይ ካብዚ ሕዚ ዘላቶ ኣርብዕተ ዕፅፊ ትዓቢ ከምዝነበረት መዛግብቲ ታሪኽ ይምስክሩ። እቲ ልዕል ኢሉ ዝተጠቐሰ ባራዳስ ዝተባሃለ ፖርቹጋላዊ ሰፍሓትን ዶባትን ትግራይ ኣመልኪቲ ከምዚ ዝሰዕብ ኢሉ ነይሩ።

“Among all the kingdoms that the Emperor of Ethiopia possesses today one of the greatest and most important is the Kingdom of Tygre. From north to south, that is from the limits of the Amacens [ሓግሲ?] to Enderta, it covers an area of from ninety to one hundred leagues; and from east, which is beside Dancali [ዳር], located at the entrance to the southern end of the Red Sea, to the west, bounded by the Tacasse [ተሐሰ] River beside the Semen, it covers an area of similar size, so that the kingdom has a nearly circular shape; unless we wish to extend it, some maintain should be done, as far as Lamalmon mountain range [ሊግሊም ተራራ]...” (IDEA Staff, 10/13/2004).

ካብዚ ከምንርድኦ ህዝቢ ትግራይ ሽንኳን ናይማቲ መሬት ከወስድ ታሪኻዊ ግዝኣቱ ዝነበሩ ቦታታት'ውን ዘይምለስ ህዝቢ ምጂኑ እዚ ካርታ ሓደ ጭቡጥ መረዳእታ እዩ። እስካብ መወዳእታ 1930ታት እኳስ ዶብ ትግራይ ኣለውሃ ምላሽ ነይሩስ ንወሎ ከምተውሃብ ኩሉ ዝፈልጦ ጉዳይ እዩ። ኣብ ዝተፈላለዩ ዘበን ዝነበሩ ገዛእቲ ሸዋ፣ ብፍላይ ኣብ ዘበን ሃፀይ ሚኒሊክን ሃፀይ ሃይለሥላሴን፣ ትግራይ ንምድኻም ክብሉ ብሰሜን፣ ብምብራቕ፣ ብምዕራብን ደቡብን ኣንፈት ዝነበረ ታሪኻዊ ግዝኣቱን ህዝቡን ብዘይፍቓዱ እናቐረሱ ኣብ ትሕቲ መግዛእታዊ ምምሕዳር ጥልያን፣ “ጠቐላይ ግዝኣታት” ጎንደርን ወሎን ክሕወስ ኣገዲደምዎ እዮም። ኣብዚ መንግስቲ እንተኾነ'ውን መዋእሎም ኣብ ትግራይ ዝነበሩ ከባቢታት ብቲ ሓዲሽ ሕገመንግስቲ መሰረት ናብ ካልኣት ክልላት ቐለል ዘይበሃል ትግርኛ ተዛራቢ ህዝቢ ተመላሊኦን ብምኻደን

ነባር ግዝአት ትግራይ አይተመለሰን። ይኹን ደአምበር አብቶም ዝተወሰዱ ግዝአታት ዝነበር ህዝቢ ሙብዛሕትኡ ቋንቋ ትግርኛ ከምዘይቀየረ ኣብ መሬት ዘሎ ሓቂ እዩ።

ዋና ኣራሚ መርብብ ሓበሬታ Horn Affairs ዳኒኤል ብርሃነ፡ “Reality-Check: Tigray Annexed Amara Land” ኣብዝብል ጽሑፉ ኣብ ደርግ እዋን በመንግስቲ ዝተሓተመ መጽሓፍን ካልኣት መረዳኢታትን ተጠቂሙ ንዙይ ልዕል ኢሉ ዝተጠቐሰ ሓቂ የረጋግፅ። ደርግ ኣብ 1971 ዓ.ም ዘውጽእ ‘Class Struggle and the Problem in Eritrea’, ዝብል መጽሓፍ ኣብ ናይ መወዳእታ ገፁ ኣብ ሰሜን ኢትዮጵያ ዝርከቡ ቤኔራትን መልክአ ምድራዊ ኣቀማምጥኣምን ዝገልጽ ካርታ ከምዚ ዝስዕብ ኣቕሚጡዎ ይርከብ፡

Horn Affair <http://hornaffairs.com/en/2011/06/05/reality-check-tigray-annexed-amhara-lands/>

ኣብዚ ካርታ ኣብ ቐጽሪ 2 ትግርኛ ተዛራቢ ህዝቢ ዝነበረሎም ከባቢታት ኢትዮጵያን (ኤርትራ ሓዊሱ) ተመልኪቱ ኣሎ። እምብኣርከስ ቋንቋ ትግርኛ ዝዛረብ ህዝቢ ኣብዛ ሎሚ ዘላ ትግራይ ጥራይ ዘይኮነስ ኣብ ሰፊሕ ከባቢታ ሰሜን ጎንደርውን (ፀገዴ/ጠገዴን ፀ/ጠለምትን፣ ኣብርሃ ጅራ -ዓብድራፍዕን ከባቢኡን) ብቐጽሪ ዓብላላይ ከምዝኾነ እቲ ኣብ መወዳእታ ዝምጽእ ትምክሕተኛ ወታሃደራዊ መንግስቲውን ኣይከሕድን።

ድሕሪ ውድቀት ደርጊውን እንተኾነ ኣብቲ ካርታ ዝርእ ዘሎ ሓቂ ኣይተቐየረን። ንኣብነት ኣብ ምዕራብ ትግራይን ዘለዎ ወረዳታት ኣመልኪቱ ማእከላዊ ስታቲስቲክስ ኣጅንጊ ኢትዮጵያ ኣብ 1994 ዓ.ም ዘካየደ ቐጸራ ህዝቢ ከምዝስዕብ ኣቕሚጡዎ ኣሎ፡

Wereda	Kefta Humera	Tsilemti	Welkait	Tsegede
All persons	48,690	97,630	90,186	59,846
Tigraway*	41,999	87,012	87,099	45,532
Amhara	3,800	10,382	2,734	14,226

[ፍልፍል፡ካብ Central Statistics Agency – CSA [Tables 2.12 & 2.15](#). 1994 ዓ.ም. ካብ [Horn Affairs](#) ዝተወሰደ]

እዚ ልዕል ኢሉ ቐረቡ ዘሎ መረዳታ ወረዳታት ወልቃይት፣ ቃፍታ ሑመራ፣ ፀለምቲን ፀገዴን ዝብዝሕ ህዝብን ትግርኛ ተዛራባይ ከምዝኾነ የረጋግፅ። ሎሚውን እንተኾነ ወልቃይት ኮነ ብሓፈሽኡ ምዕራባዊ ትግራይ 92.28 ሚሊታዊ ትግርኛ ተዛራባይ ህዝቢ ዝነበሮ እንትኸውን 6.48 ሚሊታዊ ድማ ተወለድቲ ብሄር ኣምሓራ ምዃኖም ኣብ 2007 ዓ.ም ብማዕከላዊ ስታቲስቲክስ ኤጀንሲ ዝተገበረ ቐጸራ ህዝቢ የረጋግፅ።

እቲ ሓቂ እዚ ብምዃኑ ድማ ውሑድ ቐጸራ ዘለዎም ኣብ ወልቃይት ዝነበሩ ብሄር ኣምሓራ ኢና ኢሎም ዝኣምኑ ውልቀ ሰባት ወይውን ጉጅለታት ብወረዳታት ናይቲ ዝበዝሐ ህዝቢ መንነት ክቐይሩን ክስፋፍሑን ብትምክሕቲ ትወጢሮም ቐላን ደጉዓን እንትረገፁ ሱቕ ኢልካ ምርኣይ ኣይግበኣን። ብስሩውን ንሎም ደገፍቶምን ዝኣተውዎ ዓዘቐቲ ዘይኸውን ሕልሚ ምዃኑ ክፈልጡ፣ ብውሕሉል ኣገባብ ክንገሮም ይግባእ። ከምዚ ዓይነት ኣብ ህዝቢታት ቐርሕንቲ ዝፈጥር ነገር ኣብ ቅርፍቱ እናተሳለጠ ሱቕ ኢሉ ዝርኢ ወይ ድማ ዝፈቐደ ብኣዴን'ውን፣ ግልጺ ተነጊሩዎ ግልጺ ዝኾነ መርገጺ ምፍላጥ የድሊ ንብል። እቲ ኣብ ክልሎም ዝግበር ዘሎ ግልጺ ዝኾነ ጥሕስት ሕገመንግስቲ ምዃኑ ክበርህሎምን ተደናጊሩ ዝብልዎ እንተልዩ ድማ ከብረሁን ይግባእ።

ኣፈፃፀም ሕገ-መንግስቲ

ድሕሪ ውድቀት ደርጊ ዝተመሰረተት ሓዳስ ኢትዮጵያ እቲ ሱር ሰዲዱ ዝነበረ ፖለቲካዊ ሽግር (ብዋናነት ብሄራዊ ወፅዓ) ንምፍታሕ ዘኸለል ሓዳሽ ሕገ መንግስቲ ተቐሪፁ ብሰፊሕ ተሳትፎ ህዝቢ ፀዲቐ። ኣብዚ መንግስቲ ኢህወደግ ካብቶም ዝሓለፉ ስርዓታት ዝተፈለየ ኣራእያን ፖለቲካዊ መትከልን ብምሓዝ ኣካልላ ብጎበታትን ሩባታትን ዘይኮነስ ሃገር ማለት ህዝቢ እዩ ዝብል ጠንካራ መርገጺ ወሲዱ ብሄርን ቋንቋን መሰረት ብምግባር ክልላት ክምስረታ ተገይሩ። ብዙይ መሰረት ናይ ኢትዮጵያ ሕገ መንግስት ኣንቀጽ 39 መሰል ርእስ ውሳኔ ህዝብታትን ብሄር ብሄረ ሰባትን ኣመልኪቱ ካብ ዝተፅሓፉ ገሊኡም ከምዝሰብ ይብሉ።

ቐጸራ 1፡- ማንኛውም የኢትዮጵያ ብሔር ፣ ብሔረሰብ ፣ ሕዝብ የራሱን ዕድል በራሱ የመወሰን እስኪመገንጠል ድረስ ይላው መብቱ በማናቸውም መልኩ ያለ ጎደብ የተጠበቀ ነው።

ቐጸራ 3፡- ማንኛውም የኢትዮጵያ ብሔር ፣ ብሔረሰብ ፣ ሕዝብ የራሱን የማስተዳደር መሉ መብት ኣለው። ይህ መብት ብሔሩ ፣ ብሔረሰቡ ፣ ሕዝቡ በሰፈረበት መልክዓ ምድር ራሱን የሚያስተዳድርበት መንግሥታዊ ተቋማት የማቋቋም እንዲሁም በክልልና በፌዴራል ኣስተዳደሮች ውስጥ ሚዛናዊ ውክልና የማግኘት መብትን ያጠቃልላል።

ቐጸራ 5፡- በዚህ ሕገ መንግሥት ውስጥ «ብሔር ፣ ብሔረሰብ ፣ ሕዝብ» ማለት ከዚህ ቀጥሎ የተገለጸውን ባህሪ የሚያሳይ ማኅበረሰብ ነው። ሰፊ ያለ የጋራ ጠባይ የሚያንጸባርቅ ባሕል ወይም ተመሳሳይ ልምዶች ያላቸው፣ ሊግቡት የሚችሉበት የጋራ ቋንቋ ያላቸው ፣ የጋራ ወይም የተዛመደ ሕልውና ኣለን ብለው የሚያምኑ ፣ የሥነ ልቦና ኣንድነት ያላቸውና በኣብዛኛው በተያያዘ መልክዓ ምድር የሚኖሩ ናቸው።

እዚ ልዕሊ ኢሉ ተጠቐሱ ዘሎ ብፍላይ ኣብ ቐ- 3 ብግብሪ ዘየተፈፀመሎም ወረዳታት ከምዘለዉ ግልፂ እዩ። ዓብላላይ ቐጸራ ትግርኛ ተዛራቢ ህዝቢ ዘለዎም ኸባቢታት ናብ ሰሜን ጎንደርን ናብ ዓፋርን ከምተኸለላ ማእከላዊ ስታቲስቲክስ ኣጀንሲ ዘውጽኦ መረዳታን እቲ ናይ ደርጊ ካርታን ምርኣይ እኹል እዩ። ካለእ ገዲፍና እዘን ዝተጠቐሳ ኸባቢታት፣ ንኣብነት ኣብ ኣምሓራ ክልል ኣብርሃ ጅራ-ዓብድራፍዕን ኸባቢኡን፣ ኣብ ክልል ዓፋር ድማ ሸኸትን ኸባቢኡን ኣብ ንርኢ ኣስ ነዚ ሓቂ የረጋግፃልና።

ካለእ ኣብ 1994 ዓ.ም ኣብ ሳንጃ ወረዳ ከተማ ዓብድራፍዕ ዝተገበረ ቐፀራ 1137 ኣምሓርኛ ተዛራቢ ህዝቢ እንትኸውን ትግርኛ ተዛራባይ ግን 2047 እዩ ነይሩ (CSA [Tables 2.14](#). 1994 ዓ.ም)። ብቐጸራ ተረጋጊጹ ንምክላል'ውን ምቐው እናሃለወ ናብ ዘይመስሎ ክልል እዩ ተቐሪጹ ተሪፉ። ድሕሪ ውድቀት ደርግ ክልላት ከም ብሓዳሽ እንትኸለላ ብጎበታትን ሩባታትን ዘይኮነስ ህዝቢ ማእኸል ዝገበረ ክኸውን ኣለዎ ዝብል ናይ ኢህወደግ መርገጺ ኣብ ዓብድራፍዕን ገለ ገለ ክባቢታት ወልቃይት ፀገዴን ኣይሰርሐን። እዚ ከተማ ብስሩውን ንሑመራ ዋላ ካብ ዳንቫ ትቐርብ ናሃለወት ሰገር ናብ ኣንገረብ ስለትርኩብ ጥራይ ምስ ትግርኛ ተዛራብቲ ህዝባ ናብ ክልል ኣምሓራ ተኸለላ ትርኩብ። እዚ ናይ ኢህወደግ እምነት ጥራይ ኣይኮነን ጥሒሱ። ኣብ ኣንቀጽ 39 ቐ:3 “ማንኛውም የኢትዮጵያ ብሔር ፣ ብሔረሰብ ፣ ሕዝብ የራሱን የማስተዳደር መሉ መብት ኣለው።” ዝብል ሕጊውን ብግልጺ ጥሒሱ ይርከብ።

እም ናብ ትግራይ ምክላል እንተተረፈስ ኣብ ኣምሓራ ክልል ንኦሮምኛ ተዛራብቲ “ኦሮምያ ዞን” ተባሂሉ ከምዝተውሃቦም ዓይነት መሰል ዓርሲ ምምሕዳር ክወሃቦም ዶ ኣይምተገበኣን? ክንዲዚ ዝኣክል በዝሒ ህዝቢ ኣብ ቤት ምክሪ ክልል

አምላካዊ ይኸውን ዝክብርሉ ወረዳታት በቲ ሕገ መንግስቲ ዝፈቐደ ውክልና ከም ዘይብሉ'ውን ርዱእ እዩ። ንዙይ እውን እዩ ኣዖ ዘይብሉ ተሪፉ ኣደዳ ትምክሕተኛታት ኮይኑ ዝድፈርን ዝሓሰርን ዘሎ።

እቲ ዝገርም ድማ ኣብ 1994 ዓ.ም ኣብ አምላካዊ ክልል ዝክብር ዝነበረ ጥቕላላ ብዝሒ ትግራዊ [40,971](#) ዝነበረ እንትኸውን፣ ድሕሪ ዓሰርተ ኣርባዕተ ዓመታት ኣብ 2007 ኣብ ዝተገበረ ቐጸራ ህዝቢ ግን ናብ [37,397](#) ከምዝወረደ እቲ መንግስታዊ ሰነድ የረጋግፅ። ምውላድ ዘየቋረጸ ህዝቢ ኣብ ክንዲ ወሰኽ ዘርኢ ብግልባጡ ቐኒሱ። ድሕሪ እዚ ናይ መወዳእታ ቐጸራ ህዝቢ ምክያዱውን ካፍተን ዝተጠቐሳ ኸባቢታት ተጋሩ ናይ ምብራር ስጉምቲ ስለዝተወሰደ ካብዚ ኣዐርዩ ዝወሓደ ከምዝኸውን ምግማት ይከኣል። ከምቲ ልዕል ኢሉ ዝተብሃለ ኣብተን ወረዳታት ክልል አምላካዊ ብዝሒ ትግርኛ ተዛራቢ ስለዝሰበልል እዚ ኩነታት ዘይፈተዎ መመሓደርቲ እቲ ክልል ናይተን ከባቢታት ዴሞክራሲያዊ ትሕዝቶ/ሚዛን ንምቕያር ኣብ ልዕሊ ተጋሩ ዝተፈለለዩ ተፅዕኖታት ናፈጠሩ ካብቶም ከባቢታት ክወጽኡ ይግበር ጸኒሑን/ኣሎን ዝብል ዘረባ ሓቕነት ከምዘለዎ እዚ ድሕሪ ብዙሕ ዓመታት ተራእዩ ዘሎ ናይ ህዝቢ ቐጸራ ምንካይን እቲ ኣብ ቐረባ ዝተፈጸመ ምብራርን መረጋገጺ እዩ። (ሕዚ ብዕሊ ዝፍለጥ ብዝሒ ህዝቢ ትግራይ ነዘም ካብ አምላካዊ ክልል ተመዘቢሎም ኣብ ትግራይ ዝኣተዉን ኣብ ኣዲስ ኣበባ ደሴን ካልኣት ከተማታት ኢትዮጵያ ብልመና ዝመሓደሩ ዘለዉ ወገናትናን ኣይሓውሰን።)

ብኣንፃሩ አምላካዊ ክልል ኣብ ቐጸራ ህዝቡ ዝሓወሶም ተጋሩ ድሕሪ ብግልጺን ብሰውርን ምብራርም'ውን፣ ቐጸራ ህዝቢ እቲ ክልል ከምዝነበረ እዩ ዘሎ። ኣብቲ ዝሓለፈ ዝተኸየደ ቐጸራ ህዝቢውን ከም ዋጋ ዕዳጋ ውረድ ደይብ ኢሎም ተኸራኺሮም ብሚሊዮን ዝቐጸር ህዝቢ ከምተመረቐሎም ዝዝከር ጉዳይ እዩ።

እዚ ልሉይ ዘይኮነ ኣሰራርሓ ብዓፋር ገፅ ዘሎ ዶባትናውን ተመሳሳሊ እዩ። መዋእሎም ብትግራይ ዝመሓደሩ ዝነበሩ ብውሕዱ ከም ዳሉል፣ በራሕለ፣ ኣርሆን ካልኣት ከባቢታትን መብዛሕትኦም ህዝቢ ዓፋር ዝነብረሎም ስልዝኹኹ ኣብዚ ሓዱሽ ስርዓት ናብ ክልል ዓፍር ከምዝኸዱ ዝፍለጥ እዩ። እዚ ሕገ መንግስቲ ተኸቲሉ ተፈጸሙ እንተይልና ንምንታይ ድኣ ዓብላላይ ትግርኛ ተዛራብቲ ህዝቢ ዘለዎም ቦታታት ንምኽላል ዘየጸግም ኣቀማምጣ መሬት እንዳሃለዉ ከምቲ ናይ ዓፋርን ካልኣትን ሕገ መንግስቲ ተኸቲሉ ዘይተፈጸመሎም? ከም ኣብነት ንምጥቃስ ሸኸትን ኸባቢኡን (ምብራቓዊ ክፋል እንደርታን ወጀራትን ዝነበሩ ኸቢታታት) ትግርኛ ተዛራብቲ ዝሰብሉሎ ወረዳ ከምዝኸነ ናተፈለጠ ብዘይድሌቶም ናብ ዓፋር ተኸሊሎም እዮም። ህዝቢ ሓሳቡን ድሌቱን ኣይተጠየቐን እምበር እዘም ህዝቢ ናብ ትግራይ ከምዝመርጹ ኣብ ከይዲ ተራኢዩ እዩ።

እዘም ተቐሪጾም ዝተረፉ ህዝቢ ኣብ ከይዲ ብኹሉ መዳይ ዘይጥዕም ኮይኑ ስለዝረኸቡም ናብ ትግራይ ንምምላስ ወይ ድማ ኣብ ዘለዉዎ ብፍሉይ ዞን ክንመሓደሩ ኢሎም ንዓመታት ጥርዓን ኣቐሪቦም ክልልን ፌደራል መንግስቲን ምስማዕ ከምዝኣበዩዎም ብመራኸቢ ሓፋሽ ካብ ኣንደቡቶም ብተደጋጋሚ ሰሚዕና ኢና። እዚ ሕቶ ብምቕራብም ድማ ብክልል ዓፋርን ናይቲ ወረዳ መማሓደርቲን ብዙሕ ምጉናያትን ጥቕዓትን ከምዝበጽሑም ይፍለጥ። ብተመሳሳሊ ኣብ ዓብድራፍዕን ብሓፈሽኡ ኣብርሃ ጅራን ኸባቢኡን ዘለዉ ተጋሩውን ፒቲሽን ፊርማ ናታኣኻኸቡ ከምዝነበሩ ብሰፊሑ ይንገር። እዚ ኣየረጋገጽናዮን፣ ካብ ወከልቲ ቤት ምክሪ ፌደሬሽን ምርግጋጽ ግን ይከኣል እዩ። ሚኒስተር ካሣ ተ/ብርሃን እውን መሰል ዓርሰ ምምሕዳር ዝምልከት 13 ሕቶታት ናፍቲ ንሶም ዝመርሑዎ ዝነበሩ ቤት ምክሪ ፌደሬሽን ቐሪቦም ይፅንዑ ከምዝነበሩ ኣብ ቀረባ እዋን ገሊጾም እዮም።

እዚ ሓዱሽ ናይ ምክላል መስርሕ መንነት፣ ቋንቋ፣ መሬትን/ተፈጥሮን ሃፍቲ ምምሕዳርን መሰረት ዝገበረ ሓደሽቲ ውሽጣዊ ጎንጊታት ኣብ ዝተፈለለዩ ክልላት ከምዝፈጠረ ዘይከሓድ'ኳ እንተኾነ፤ ነዚ ዝነበረ ናይ ምብታታን ሓደጋ ጠጠው ኣቢሉዎ ብተነፃፃሪ ርግኣት ዘለዎ ሃገር ምፍጣር ተኸኢሉ ኣሎ። ሸግራት ኣብ ዘዋጥጡ ነቐጣታት ድማ፤ ነዙይ ዝጥምት መንግስታዊ ኣካል ብሚኒስትሪ ደረጃ ተጣይኹ እዩ - ሚኒስትሪ ፌደራል ጉዳያት። ሕገ መንግስታዊ ጣልቃ ኣእታውነት ዝጠልብ ኣብ ዝኾውን ድማ፤ ቤት ምክሪ ፌደሬሽን ዝለዓለ ኣካል ከምዝኸነ ይፍለጥ። ሕገ መንግስቲ ሃገርናውን ከምዚ ዓይነት ሕቶ ንዝለዕሉ ህዝብታት ግልጺ ዝኸነ ምላሽ ኣቐሚጡ ኣሎ። ኣንቀጽ “48” “የኣከላለል ለውጦች” ኣብ ዝብል ኣርእስቲ [ቁ1](#)፣

“የክልሎች ወሰን በሚመለከት ጥያቄ የተነሳ እንደሆነ ጉዳዩ በሚመለከታቸው ክልሎች ይፈጸማል። የሚመለከታቸው ክልሎች መስማማት ካልቻሉ የፌደሬሽን ምክርቤት የህዝብን ኣሰፋፈር እና ፍላጎት መሰረት በማድረግ ይወሰናል” ይብል።

እዘም ህዝቢ ግና ሕገ መንግስታዊ ሕቶ አልዲሎም እናሃለዉ ንምንታይ ዝሰምዎም ከምዘሰኣኑ ግልፂ ኣይኮነን። ብሓፈሽኡ ኣብ መሬት ዘሎ ጭቡጥ ኩነታት ትግራይን ህዝባን ከምዚ ምዃኑ ናተፈለጠ መሬት ተወሲዶና ተጋሩ ኣይኮናንን ወዘተ ዝብሉ ወገናት ኣብ ዘይምልኮቶ ክልል ከይዶም ጎንፂ ዝዕድም ምልልዕዓል እንተካይዱ ብኣዴን ነዚ ጥፍኣት ዝኸውን ባይታ ከመቻቸውሎም ኣይምተገበእን። እቲ መሪር ሓቂ ትግራይ መሬት ጥራይ ዘይኮነስ ህዝባውን ናብ ካልኣት ክልላት ተቐርጲሙ ምስተወሰደ ተራፍ ኣሎ። ከሓትት እንተኾይኑ ብኹሉ ኣንፈት ግዝኣቱ ዝተወሰደ ህዝቢ ትግራይ እዩ ከሓትት ዝግባእ። ኣብ ክልል ኣምሓራ እኮ እስካብ ሎሚ ብትግርኛ ዝጸውዑ ቦታታት ብቑጽሪ ብዘሓትት እዮም።

እዘም ትምክሕተኛታት መሬት ኣምሓራ እዩ ዝብሉዎ ዘለዉ ወልቃይት'ውን ዓዲ ሳግላ፣ ዕዳጋ ሰሉስ፣ ደለሳ ቆቻሕ፣ ሰላሳ ዓይና፣ ዓዲ ረመፅ ፣ ሩባ ሎሚ፣ ደብረ ማርያም፣ ታሕታይ ማይ ሑመር፣ ማይ ጋባ፣ ዓዲ ሰላም፣ ምድሪ ወይዘሮ ፣ መጉእ፣ እንዳቦ፣ ብላምባ ቅርሺ፣ ፀብሪ፣ ዓወርቂ፣ ደጀና፣ ማይ ጥምቀት፣ ዓዲ ጋባ፣ ኩሊታ፣ ብላምባ ልቋስ ወዘተ፣ ኣብ ፀገዴ'ውን ከተማ ንጉስ፣ ዳንሻ፣ እንዳማርያም፣ እንዳሰላሰ፣ ጨጓር፣ ማይ ዓጋም፣ ማይ ደል፣ ፍልካ፣ ዳራ፣ ሒላብ፣ ኩዶ፣ መድሃኒአለም፣ ዓዲ ባርጌራ፣ ደብረ ሓርያ፣ እምባታር፣ እንጣኣቤላ ወዘተ ዝብሉ ስያመታት ትግርኛ ዝሓዘ ጣቢያታትና ህያው መረዳእታ ነዊሕ ታሪኽናን መንነትናን ከምዝኾኑ ክፈልጥ ዝደለዩ ክፈልጥ ይግባእ።

ዓቕልን ሓላፍነት ምስካምን

ብወገና ኣብ ሞንጎ ውድባት ኢህወደግ ዘሎ ርክብ ሰላማዊን ኣብ ምክብባርን ምትሕብባርን ዝተተኸለ ኮይኑ ክቕፅል ኣገዳሲ እዩ ኢልና ንእምን። ምእንተምንታይ'ሲ ናይዘም ውድባት ርክብ ምሕማቕ ካልእ ሳዕቤን ከምዘውለድ ስለንርዳእ። ትግራይ ዝመርሕ ዘሎ ውድብ'ውን ኣብ ዓብይን ንእሽቶን ጉዳያት ምስ ብኣዴንን ኣብ መዋሰንቲ ዘለዉ ኣማሓደርቱን ኣብ ሰሓብ ጉተቶ ክኣቱ ዘይምከር እኳ እንተኾነ፤ ከምዚ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ትግራይ ዝመጽእ ዝኾነ ይኹን ሓደጋ እናረአየ ግና ዓቕሊ ክገብር ኣይንመክርን። ምክንያቱ ንህዝቡ ዝተቐለሰ ውድብ ስለዝኾነ ጥራይ ዘይኮነስ፤ ሙሉእ ሓላፍነት ወሲዱ ዘማሓደሮ ዘሎ'ውን ብምዃኑ ከምዚኣም ዝበሉ ሽግራት ኣብ ዝፈፀሙሉ እዋን እንተወሓደ፤ ምስቲ ክልል ኣምሓራ ዝመርሕ ዘሎ ብኣዴን ይዛተ፣ ካብኡ ሓሊፉ ናብ ቤት ምክሪ ኢህወደግ ወሲዱ እቲ ኩነታት የዛቲ፣ እንተገደደ ድማ ናብ ማእኸላይ መንግስቲ ብምቕራብ ሕገ መንግስታዊ ፍታሕ ክገብረሉ ይግባእ።

ኣንቱም ነዚ ህዝቢ ወኪልኩም፤ ካፍቲ ከባቢ ኣብ ሃገራዊን ክልላዊን ቤት ምክሪ ትርክቡ ተመረፀቲውን ህዝብኹምን ግዝኣትኩምን ዳግም ክሸየጥ ኣብ ድርድር ኣብዝኣትውሉ እዋን ሱቕ ምባል ዝተመረጽካሉ ሓላፍነት ምዝንጋዕ ምዃኑ ምርዳእ የድሊ። ህዝቢ ወልቃይት ፀገዴ፣ ቻፍታን ሑመራንውን ብግልጺ ነጊሩኩም ኣሎ። እዘም ካለእ መንነትን መሬትን ዝሓልሙ ዘለዉ ሓይልታት ትምክሕቲ ተረፍመረፍ ደርግን ሃ/ሥላሴን እዮም እናበልካ ግዜ ካብ ምጥፋእ እቲ ዝንቀሳቕሱ ዘለዉ ምቕው ባይታ ምስ ዝሃበ ኣካል'ውን (ብኣዴን) ፊት ንፊት ዝርርብ ዝግበረሉ ኩነታት ምፍጣር ቅኑዕን ኣገዳሰን እዩ። ምምሕዳር ትግራይን ወከልቲ ህዝብን እዚ ኣብዘይገብሩሉን ግልፂ ሓበሬታ ኣብዘይህበሉን ኩነታት ዜጋታት (ብፍላይ ተወለድቲ ናይቲ ክልል) ኣብ ኣመሓደርቲ እቲ ክልልን ብሓፈሽኡ ኣፍቲ ሃገር ዘሎ ላዕለዎይ ኣካልን ሕቶ እንተልዓሉን እንተአወቡን ዝገርም ኣይኮነን። የግዳስ ግቡኣም ከምዝፈጸሙ ጥራይ እዩ ክውሰድ ዘለዎ።

ብዛዕባ እቶም ኣብ ቀረባ እዋን ካብ ክልል ኣምሓራ ዝተባረሩ ዜጋታት ዝምልከት ኣስካብ ቀረባ መዓልቲ ካብቶም ግዳያትን ኣብቲ ከባቢ ካብዘለዉ ጉዳሳት ወገናትን ከምዘሰማዕናዮ፤ ሓንቲ ፍታሕ ኣይተገበረን። ብዛዕብእም ዝተገደሰ ወገንውን የለን። ኣቶም ግዳያት ዝተዘረፉዎ ንብረቶም ኣይተመለሰሎምን። ተመዛቢሎም ከምዝተረፉ'ውን ይግለፅ። እስካብ ሕዚ ተሓታቲ ዝኾነ ኣካል'ውን የለን። ስለዝኾነ ድማ ፍትሒ ዝወርደሉ ኩነታት ክፍጠር ይግባእ። ኣመሓደርቲ ክልል ኣምሓራ'ውን ነዚ ኣብ ልዕሊ ተጋሩ ዝወረደን ዝወርድ ዘሎን ግፍዒ ግልፂ ምላሽ ክህቡሉ ንፅቦ። እዚ ኣብ ዘይተገበረሉ ኩነታት ተጋሩ ከምዚ ዓይነት ጉድ ተደሪዕና ከምዘይንታኸ ዝግንዘብ ኣካል ክግንዘብ ይግባእ። ህዝብና ክድፈርን ክዋረድን ስለዘይተቐለሰ፤ ኣብዝኾነ እዋን እዚ ዝወርዶ ዘሎ ተግባር ኣይቕበሎን። ኣይግባእን'ውን።

መደምደምታ

ህዝቢ ትግራይ ንታ ባዕሉ ዝመስረታ ሃገሩ ኢትዮጵያ ዘላቕነት ክብል መዋእሉ ካብ ብፅሒቱ ንላዕሊ መስዋእቲ ናኸፈለ ዝመፅእ ህዝቢ እዩ። እዛ ሃገር ኣብ ትሕቲ ባዕዳዊያን ዝኣኣቲ ከይትወድቕ ዘይሕለል ቻልሲ ገደሩ ጀጋኑ ደቁን ጥሪቱን ብምክፋል ንመተማን ከባቢኡን ሓዊሱ እታ ሎሚ ዘላ ሃገር ዘፅንሐ ተባዕ ሃገር ህዝቢ እዩ። ኣብ ስርዓታት ሃ/ሥላሴን ደርግን ዝተገበረ መሪር ዕጥቃዊ ቻልሲ'ውን ህይወት ዓሰርተታት ዓሻሓት ቐያሕትን ፀለምትን ደቁ ከፊሉ፣ ካብ ሚእቲ ሽሕ ንላዕሊ ኣካሉ ኣጉዲሉ፣ ንብረቱን ጥሪቱን ባዲሙ፣ ኣብ መወዳእታ እዛ ሃገር ዳግማይ ካብ ፀልማት ኣውጺኡ ንመላእ

ህዝብታት ኢትዮጵያውን ዝተርፍ ሰላምን ሓርነትን ዝፈጠረ ህዝቢ እዩ። እቲ ጠላም ጉጅለ ሻዕቢያ እንትወረሮውን ወታሃደር ጥራይ ዘይኮነስ፤ ምልሻን ወየንቲን፤ መናእሰይ፤ ኣዴታትን ኣያታትን ኣብ ግምባር ኣሰለፉ ሕልፊ መስዋእቲ ዝኸፈለ ወረጃ ህዝቢ እዩ። ብምጃኑ ድማ ስርዓታትን ተፈጥሮን ብዘብጽሑሉ ድርብርብ ዕንወት ህዝቢ ትግራይ ኣብዛ ሃገር እቲ ዝበዝሐ ኣካል ጉዳይን ዝተሓላለኸ ማሕበራዊ ችልውላን ዝተሰከመ ህዝቢ ከምዝኾነ ማእከላይ ስታቲስቲክ ኣብ 2007 ዓም ዝገበሮ መፅናዕቲ ብግልጺ የቐምጥ።

እሞ እዚ ንኸብሩን ንሃገሩን ኩለንተንኡ ዝኸፈለ ህዝቢ ብኹሉ መዐቀኒ ዝለዓለ ኩብሪ ክረከብ ዘለዎ ድኣ እምበር፤ ኣደዳ ትምክሕተኛታትን መስፋሕፋሕቲን ክኸውን ኣይግባእን። ህዝቢ ትግራይ ሸንኳይ ናይ ካልኣት ክወስድ፤ መዋእሉ ዘመሓድሮም ዝነበሩ ግዝኣተ መሬትውን ዘይምለስ ህዝቢ ጥራይ ዘይኮነስ፤ ኣብ ታሪኹ እታ ዝነኣሰት መሬት ዘማሓድረሉ ዘለናሉ ኩነታት ኢና ንርከብ። እዚ ሓቂ እዚ ብስሩውን ኣብ ናይ ታሪኽ መግሕፍቲ ብግልጺ ሰፊሩ ህዝቢ ኢትዮጵያ ክፈልግ ዘለዎ ጉዳይ ስለዝኾነ ኣብዚ ተመራመርቲ ታሪኽ እጃምም ክገብሩ ይግባእ።

ክልል ኣምሓራ ዘማሓድር ዘሎ ብኣዴን'ውን ኣብቲ ክፉእ እዋን ኢዱ ዘርጊሑ ተቐቢሉ ሓብሒቡ ዘዕቦሮ ህዝቢ ኣብ ዘማሓድሮ መሬት እንትጓነ ሱቕ ኢሉ ምርኣዩ ብጣዕሚ ዘሕዝን እዩ። ካውኡ ሓሊፉ ድማ ኣብ ክልሉ ፀረ ህዝቢ ትግራይ ዝግበር ምንቅስቃስ ክፈቅድ ኣይምተገበኦን። ክልላዊ መንግስቲ ትግራይ'ውን ከም ኩሉ ምዕቡል መንግስቲ፤ ህዝቡ ኣብ ክልሉ ይንበሩ ኣይንበሩ ብዘየገድስ ናይ ተገዳስነት ግብእ ከርኢ ሓላፍነት ኣለዎ። እዞም ህዝቢ ትማሊ ትማሊ ኣያታቶም ሰፍ ዘይብል መስዋእቲ ካብ ዝኸፈልሉ መሬት ከም ናይ ሳውዲ ዓረቢያ ንብረቱ ተዘሪፉ ወይ ራሕሪሑ ክጥረዝ እንተሎ እንተነኣሰ ካብ ዝምልከቶም ኣካላት ችልጡፍ ምላሽ ክጠልብ ይግባእ። ሸንኳን ኣብ ሃገሩ ዝነበር ትግራዊ ኣብ ዳያስፖራ ዘሎኡ'ስ ንዓዱ ይጠቅም እዩ ተባሂሉ ተወዲቡን ብውልቁን ኣብ ናይ ሃገሩ ልምዓት ንክሳተፍ ምእንታን መንግስቲ ዘይገብሮ ጻዕሪ የለን። ኣብ ዝተፈላለዩ ከተማታት ኢትዮጵያ ዘሎ ትግራዊውን ብዝተፈላለዩ መገዲ ኣብ ልምዓት ትግራይ ዝሳተፍ ዘሎ ወናም ህዝቢ እዩ'ሞ ኣብ ጠላዕ ፀሓይ ክግፋዕ እንተሎ ሱቕ ኢልካ ምርኣይ ኣይግበኣን። ሱቕ ምባል ዘይንኸእልውን እኮ ዝገደደ ሳዕቤን ከምዘለዎ ስለዝርደኣና እዩ። እዞም ሰብ ከንቱ ሕልሚን ኦቶም መድረኽ ዘመቻቸውሎም ዘለዉ ሓይሊታትን ዘይሕሰብ ይሓስቡ ከምዘለዉ ብግልጺ ቋንቋ ምርዳእ የድሊ ብምባል መገፋዕታና ኣብዚ ንዛዝም።

ሰላም፣ ልምዓትን ራህዋን ንኹሎም ህዝብታት ... ፍትሒ ንተበደልቲ!

ፍልፍል

1. <https://www.youtube.com/watch?v=1JG1r6wFPEs&list=RDU6vOjYC4mxQ&index=5>
2. http://www.mereja.com/video/watch.php?vid=68c892fd7&fb_action_ids=10156305325420313&fb_action_types=og.likes&fb_ref=VnGoFfRVts4.like
3. <http://aigaforum.com/events/andm35th-debretabor-tpif.php>
4. http://www.africanidea.org/17th_maps.htm
5. <http://www.africanidea.org/rediscovering.html>
6. Horn Affair <http://hornaffairs.com/en/2011/06/05/reality-check-tigray-annexed-amhara-lands/>
7. Central Statistics Agency – CSA (1994) [Tables 2.12 & 2.15](http://www.csa.gov.et/newcsaweb/images/documents/surveys/Population%20and%20Housing%20Census%201994/survey0/data/docs/report/Statistical_Report/K03/K03_part1.pdf)
8. https://en.wikipedia.org/wiki/Mi%27irabawi_Zone
9. Central Statistics Agency – CSA (1994) [Tables 2.14](http://www.csa.gov.et/newcsaweb/images/documents/surveys/Population%20and%20Housing%20Census%201994/survey0/data/docs/report/Statistical_Report/K03/K03_part1.pdf)

10. Central Statistics Agency – CSA (2007)

http://www.csa.gov.et/newcsaweb/images/documents/surveys/Population%20and%20Housing%20census/ETH-pop-2007/survey0/data/Doc/Reports/National_Statistical.pdf